

תורה שבעל-פה ומשפט עברי

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלוש יחידות:

יחידה ראשונה — משפט ויושר

יחידה שנייה — דברים שבינו לבינה

יחידה שלישית — הורים וילדים

בכל יחידה שני פרקים:

פרק ראשון — שאלות על סוגיה נתונה — 40 נקודות

פרק שני — שאלות קצרות — 10 נקודות

סה"כ — 50 נקודות ליחידה

עליך לענות על שאלות רק משתי היחידות שלמדת. $100 = 50 \times 2$ נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה, אלא רשום את מספרה בלבד.

(2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתוב ולפסוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

שים לב: מבין שלוש היחידות בשאלון זה עליך לענות על שאלות רק בשתי היחידות שלמדת, לפי ההוראות בכל יחידה.

יחידה ראשונה — משפט ויושר (50 נקודות)

ביחידה זו יש לענות על השאלות בפרק הראשון ובפרק השני, לפי ההוראות בכל פרק.

פרק ראשון — שאלות על סוגיה נתונה (40 נקודות)

בחר באחת מן הסוגיות א-ב שבנספח, וענה על שש השאלות הנוגעות לסוגיה שבחרת.

סוגיה א: משנה, מסכת שביעית, פרק י', משנה ט'; תלמוד בבלי, מסכת גיטין, דף לז, ע"ב

אם בחרת בסוגיה זו, עיין בסוגיה א שבנספח, וענה על שש השאלות 1-6.

1. א. באיזה סדר מסדרי המשנה נמצאת מסכת שביעית? (2 נקודות)

ב. הסבר בקצרה את תקנת הפרוזבול שתיקן הלל. (2 נקודות)

ג. ציין סוג אחר של שמיטה מלבד שמיטת כספים. (2 נקודות)

2. תנן התם: המחזיר [...] עד דאמר הכי.

א. בקטע זה מצוטטת משנה. צטט את שתי המילים הראשונות שבמשנה זו ואת שתי המילים האחרונות שבה. (3 נקודות)

ב. על פי המשנה, כתוב במילים שלך שיחה בין מלווה לבין לווה בסוף שנת השמיטה. (3 נקודות)

ג. הסבר מה לומדים החכמים מן הפסוק "וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִיטָה".

היעזר בפירוש רש"י ד"ה: "שנאמר וזה דבר השמיטה".

(3 נקודות)

3. אמר רבה: ותלי ליה עד דאמר הכי [...] תלי ליה נמי עד דאמר הכי.

א. אמר רבה: ותלי ליה עד דאמר הכי.

הסבר את דברי רבה. (3 נקודות)

ב. אביי הקשה על דברי רבה ממקור תנאי. הסבר את הקושי. (3 נקודות)

ג. כתוב במילים שלך מה השיב רבה על הקושי. (3 נקודות)

ד. לדעתך, האם הלווה צריך להתעקש להחזיר את החוב לאחר שהמלווה אמר לו "משמט אני"? נמק את תשובתך.

(2 נקודות)

4. אבא בר מרתא [...] שקלינהו ואזל.

תאר את המקרה במילים שלך. (4 נקודות)

5. אמר ליה: ואי אמרת ליה "אף על פי כן" [...] שקלינהו מיניה.

א. מי אמר למי "ואי אמרת ליה..."? (2 נקודות)

ב. כיצד מסתיים הסיפור? (3 נקודות)

6. מיומנות והבנה

לפניך קטע מן התלמוד הירושלמי. קרא אותו וענה על הסעיפים א-ב.

"המחזיר חוב בשביעית אומר לו משמט אני.

רב הונא אמר: בשפה רפה [בקול חלש] והימין פשוטה לקבל [יד ימין מושטת לפניו לקבל את הכסף]".

(תלמוד ירושלמי, מסכת שביעית, פרק י' הלכה ג')

א. האם רב הונא מתכוון בדבריו ללווה או למלווה? הסבר את דבריו. (2 נקודות)

ב. לדעתך, האם הדעה של רב הונא קרובה לדעה של רבה או לדעה של אביי? נמק את תשובתך. (3 נקודות)

סוגיה ב: תלמוד בבלי, מסכת בבא קמא, דף ל, ע"א

אם בחרת בסוגיה זו, עיין בסוגיה ב שבנספח, וענה על שש השאלות 7-12.

7. **א.** באיזה סדר מסדרי המשנה נמצאת מסכת בבא קמא? ציין עוד מסכת באותו הסדר. (2 נקודות)
- ב.** המצינע את הקוץ ואת הזכוכית [...] והוזקו בהן אחרים – חייב בנזקן.
הסבר כיצד נגרם הנזק במקרה השני ובמקרה השלישי במשנה זו, ומה הדין בכל אחד מהם. (4 נקודות)
8. **תנו רבנן:** חסידים הראשונים [...] כדי שלא יעכב המחרשה.
א. הסבר מה מציין הביטוי "תנו רבנן". (2 נקודות)
- ב.** מהו ההבדל בין הדרך שבה נהגו חסידים הראשונים ובין הדרך שבה נהגו שאר האנשים? (5 נקודות)
- ג.** "כדי שלא יעכב המחרשה". כתוב שני הסברים לדברים אלה. (4 נקודות)
9. ניצן רכש בית וסביבו חצר גדולה, משיקולים סביבתיים הוא החליט לגדר אותה בשיחי ורדים ריחניים וקוצניים. הבן הפעוט של עדי, שכנתו, הלך על המדרכה הצמודה לחצר של ניצן. הוא הושיט את ידו לתוך החצר של ניצן כדי לגעת בוורוד ונפצע מן הקוצים של השיח. עדי תבעה את ניצן לדין בטענה שקוצי השיח שבתוך חצרו הזיקו לבן שלה. על פי המשנה, מהי ההלכה במקרה זה? הסבר את תשובתך. (6 נקודות)
10. **רב ששת... רבא שדי להו בדגלת.**
א. האם רב ששת הוא תנא או אמורא? נמק את תשובתך. (2 נקודות)
- ב.** האם ציון ההתנהגות של רב ששת ורבא נועד להדגים התנהגות של חסידים או לסתור אותה? הסבר את תשובתך. (5 נקודות)
11. **אמר רב יהודה [...] רבא אמר: מילי דאבות, ואמרי לה: מילי דברכות.**
כיצד אדם המבקש להיות חסיד צריך לנהוג? הסבר את שתי הדעות המודגשות בקו. (5 נקודות)

12. מיומנות והבנה

לפניך קטע מן האתר של המשרד להגנת הסביבה. קרא אותו וענה על הסעיפים א-ב.

הטמנת פסולת היא שיטת טיפול בעדיפות אחרונה במעגל הטיפול המשולב בפסולת, משום שיש לה השפעות רחבות היקף על הסביבה, כגון זיהום אוויר ופליטת גזי חממה, זיהום קרקע ומי תהום וכן תפיסת שטחי קרקע שהם משאב במחסור. לכן הטמנת פסולת מזיקה לבריאות הציבור ויש לה השפעות רחבות היקף בתחום הכלכלה. בעולם המערבי המתקדם השימוש בפתרון של הטמנה הולך וקטן. מתוך תפיסה סביבתית זו המשרד להגנת הסביבה מעודד שימוש בטכנולוגיות של מחזור פסולת והשבתה לטבע.

(מעובד על פי: אתר המשרד להגנת הסביבה)

א. הסבר את ההבדל בגישה בנוגע להטמנת פסולת בין מה שנחשב רצוי כיום ובין מה שהיה נהוג בעבר כפי שמתואר

בסוגיה ב. (3 נקודות)

ב. לדעתך, מדוע השתנתה הגישה? (2 נקודות)

פרק שני — שאלות קצרות מן היחידה משפט ויושר (10 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 13-14.

13. הסבלים ששכר רבה בר בר חנן שברו לו חבית יין. רב פסק לתלמידו רבה בר בר חנן לשלם לסבלים שכר עבור עבודתם.
- א. האם הפסיקה של רב היא על פי הדין? נמק את תשובתך. (5 נקודות)
- ב. לדעתך, האם היה רב פוסק כך לכל אדם? הסבר את תשובתך. (5 נקודות)
14. רחל הפקידה טבעת יקרה אצל חברתה שלומית. לאחר שנה פנתה רחל לשלומית וביקשה שתחזיר לה את הפיקדון. שלומית חיפשה את הטבעת בביתה בקפדנות אך לא מצאה אותה. בלב כבד היא בישרה זאת לרחל. לאחר דין ודברים ביניהן החליטה רחל לפנות לבית משפט כדי שיכריע בסוגיה זו. בית המשפט קבע שומה ועל פיה עיקל את מכוניתה של שלומית לטובת רחל.
- אחרי 14 חודשים, במהלך מעבר דירה, מצאה שלומית את הטבעת. התברר כי בזמן שעבר מן המשפט עלה הערך של הטבעת בעשרות אחוזים לעומת שווי המכונית שעוקלה. רחל רצתה להחזיר לשלומית את המכונית ולקבל ממנה את הטבעת.
- א. הסבר את המושג "שומה" על פי הסיפור שלפניך. (5 נקודות)
- ב. האם שלומית חייבת להחזיר את הטבעת? הבא את שתי הדעות שלמדת, וציין על פי איזו דעה נפסקה ההלכה. (5 נקודות)

יחידה שנייה — דברים שבינו לבניה (50 נקודות)

ביחידה זו יש לענות על השאלות בפרק הראשון ובפרק השני, לפי ההוראות בכל פרק.

פרק ראשון — שאלות על סוגיה נתונה (40 נקודות)

בחר באחת מן הסוגיות ג-ד שבנספח, וענה על שש השאלות הנוגעות לסוגיה שבחרת.

סוגיה ג: תלמוד בבלי, מסכת יבמות, דף סג, ע"ב; שולחן ערוך, אבן העזר, סימן א', סעיפים א', ג'

אם בחרת בסוגיה זו, עיין בסוגיה ג שבנספח, וענה על שש השאלות 15-20.

15. א. הסוגיה שלפניך לקוחה ממסכת יבמות שבסדר נשים. כתוב את שמותיהן של שתי מסכתות אחרות שנמצאות

בסדר זה. (2 נקודות)

ב. המונח "תניא" מציין ברייתא. כתוב מהי ברייתא. (2 נקודות)

16. תניא [...] שנאמר ואתם פרו ורבו.

א. מהו הנושא הנידון בקטע זה? (2 נקודות)

ב. (1) מהו המקור שעליו שלושת החכמים מבססים את דבריהם?

(2) הסבר את המונח "דכתיב".

(2 נקודות)

ג. על פי קטע זה, מהי עמדתו של בן עזאי? הסבר את עמדתו במילים שלך. (4 נקודות)

17. אמרו לו לבן עזאי [...] שיתקיים על ידי אחרים.

א. הסבר במילים שלך את התגובה של חכמים על עמדתו של בן עזאי. (4 נקודות)

ב. הסבר את תשובתו של בן עזאי על הטענה של חכמים כלפיו. (4 נקודות)

ג. הבא דוגמה מעולמך להתנהגות שבה האמרה "נאה דורש ואין נאה מקיים" באה לידי ביטוי. (2 נקודות)

18. אחרים אומרים [...] שנאמר: "להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו" על העצים ועל האבנים.

הסבר את הביקורת של "אחרים" על מי שאינו עוסק בפרייה ורבייה. (3 נקודות)

19. מצווה על כל אדם [...] מותר להתאחר.

א. העתק למחברתך את ההיגד הנכון.

— "שולחן ערוך" הוא פירוש שחיבר רש"י לתלמוד בשנת 200 לספירה.

— "שולחן ערוך" הוא ספר על הלכות סעודות שבת וחג שחיבר רמ"א בסוף המאה ה-5.

— "שולחן ערוך" הוא ספר הלכה שחיבר רבי יוסף קארו במאה ה-16.

(2 נקודות)

ב. על פי "שולחן ערוך", מהו גיל המינימום ומהו גיל המקסימום לשאת אישה? (3 נקודות)

ג. מיהו היוצא מן הכלל בנוגע לגיל הנישואים?

הסבר מדוע הוא יוצא מן הכלל, ובמה הוא יוצא מן הכלל. (3 נקודות)

ד. על פי תשובתך על סעיף ג, האם בן עזאי פטור מנישואים? (2 נקודות)

20. מיומנות והבנה

א. לפניך קטע ובו שאלה שנשאל ריב"ש (רבי יצחק בר ששת), פוסק הלכה בספרד בימי הביניים.

קרא את הקטע וענה על השאלה שאחריו.

"האיש [...] שרצה לישא זקנה אחת בת תשעים שנה [...] והקהל מיחו בידו ולא נתנו לו רשות לישאנה לפי

שאינו נושא לשם נשואים אלא שנתן עיניו בממון, כי הזקנה הנזכרת יש לה כמו פ' כפולות של זהב, ועוד

שאיין לו בנים".

(שו"ת הריב"ש, ספרד, המאה ה-14)

הסבר מדוע התנגד הקהל לנישואים האלה. (2 נקודות)

ב. בתשובתו התיר ריב"ש נישואים אלה, וכך השיב:

"אם הזקנה ההיא ניחא לה [...] שיהיה לה הבעל במקום בן, חוטרא [מקל] לידה ומרה לקבורה [...] אם תרצו

להעלים עיניכם [...] הרשות בידכם".

הסבר סיבה אחת שבגללה אפשר להתיר נישואים כאלה. (3 נקודות)

סוגיה ד: תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף טז, ע"ב

אם בחרת בסוגיה זו, עיין בסוגיה ד שבנספח, וענה על שש השאלות 21-26.

21. א. באיזה סדר נמצאת הסוגיה? מהו שם הפרק שבו היא נמצאת? (2 נקודות)

ב. ציין שני פרשנים של התלמוד הבבלי. (2 נקודות)

22. א. תנו רבנן [...] כלה נאה וחסודה.

מהו נושא המחלוקת? (4 נקודות)

ב. אמרו להן בית שמאי [...] ישבחנו בעיניו.

כתוב את שתי הדעות במחלוקת ואת הנימוק לכל אחת מהן. (6 נקודות)

ג. עם איזו דעה אתה מסכים? נמק את תשובתך. (3 נקודות)

23. אחד הפרשנים מסביר שאפשר לפרש "כלה נאה" — נאה במעשיה, ולא נאה ביופיה; "חסודה" — חסודה במעשיה

(מעשיה משובחים). לכן גם אם הכלה לא יפה, אפשר לשבח אותה במילים "כלה נאה וחסודה", ואין כאן איסור של

"מדבר שקר תרחק".

(על פי "פרישה", אבן העזר, סימן ס"ה)

הסבר על פי פירוש זה מדוע גם בדעת בית הלל אין איסור של "מדבר שקר תרחק". (4 נקודות)

24. מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות.

א. על איזו דעה מתבססים דברי חכמים, דעת בית הלל או דעת בית שמאי? (2 נקודות)

ב. הסבר את דברי חכמים. (4 נקודות)

25. כי אתא רב דימי אמר: הכי משרו קמי כלתא במערבא: לא כחל ולא סרק ולא פרכוס ויעלת חן.

א. מה מציין הכינוי "מערבא"? (2 נקודות)

ב. הסבר בלשונך את דברי השיר. התייחס בדבריך למילים המסומנות בקו. (4 נקודות)

ג. המקור של הביטוי "בלי כחל וסרק" הוא בסוגיה זו. מהי משמעות הביטוי? העתק למחברתך את ההיגד הנכון.

— תיאור הדבר באופן ברור וגלוי בלי כל תוספת.

— תיאור של דבר ססגוני ומלא צבע.

— תיאור של אדם מוזנח שאינו מתאפר ואינו ומסתרק.

(2 נקודות)

26. מיומנות והבנה

לפניך קטע מתוך פירוש התוספות לסוגיה. קרא אותו וענה על הסעיפים א-ב.

"כלה כמות שהיא" ... ישבחוה בדבר נאה שיש בה, כגון בעיניה או בידיה, אם הם יפות.

א. על פי פירוש התוספות, הבא דוגמה לדברי שבח שיאמרו בית שמאי לכלה בעלת מום. (2 נקודות)

ב. לדעתך, מהו היתרון כשמשבחים על פי הגישה של בית שמאי כפי שמתואר בפירוש זה? (3 נקודות)

פרק שני — שאלות קצרות מן היחידה דברים שבינו לבינה (10 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 27-28.

27. **א.** ציין את שלוש החובות של הבעל כלפי אשתו מדאורייתא, והסבר אחת מהן. (6 נקודות)

ב. ציין שתיים מן החובות של הבעל כלפי אשתו מדרבנן, והסבר אחת מהן. (4 נקודות)

28. וכן איש שהיה צהוב עם אשתו ומשלחה מביתו. והיה אהרן הולך אצלו ואומר לו: בני, למה צהבת עם אשתך? אומר

לו: על שסרחה עליי. אמר לו: הרי אני עורבה שאינה סורחת עוד עליך מעתה.

(**אבות דרבי נתן**, נוסחה ב, פרק כ"ד)

א. הסבר בלשונך מה עשה אהרן כדי להשכין שלום בין בני הזוג. (5 נקודות)

ב. כתוב יתרון אחד וחיסרון אחד במעשיו של אהרן. (5 נקודות)

יחידה שלישית — הורים וילדים (50 נקודות)

ביחידה זו יש לענות על השאלות בפרק הראשון ובפרק השני, לפי ההוראות בכל פרק.

פרק ראשון — שאלות על סוגיה נתונה (40 נקודות)

בחר באחת מן הסוגיות ה-1 שבנספח, וענה על שש השאלות הנוגעות לסוגיה שבחרת.

סוגיה ה': תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף לא, ע"א-ע"ב

אם בחרת בסוגיה זו, עיין בסוגיה ה שבנספח, וענה על שש השאלות 29-34.

29. תני אבימי בריה דרבי אבהו.

א. הסבר את המונח "תני". (2 נקודות)

ב. מהו הקשר המשפחתי בין אבימי לרבי אבהו? על פי מה קבעת זאת? (2 נקודות)

30. יש מאכיל לאביו פסיוני [...] לחיי העולם הבא.

א. כתוב במילים שלך את שתי דרכי ההתנהגות של בן כלפי אביו לפי דברי אבימי, ואת התוצאה של כל אחת מהן. (4 נקודות)

ב. הסבר כיצד רש"י ("ד"ה "וטורדו מן העולם", "ומביאו לחיי העולם הבא") מיישב את הקושי שבדברי אבימי. (4 נקודות)

31. אמר רבי אבהו: כגון אבימי ברי [...] מזמור לאסף.

א. כתוב במילים שלך שתי דוגמאות שבהן ההקפדה של אבימי בקיום מצוות כיבוד אב באה לידי ביטוי. (4 נקודות)

ב. הגמרא מספרת שאבימי קיבל שכר על כיבוד אביו. מהו השכר? (2 נקודות)

ג. לפניך שלושה היגדים, העתק למחברתך את ההיגד הנכון. (נקודה אחת)

— "מזמור לאסף" הוא פרק מתהלים.

— "מזמור לאסף" הוא דברי רבי אסף במשנה.

— "מזמור לאסף" הוא קטע מדברי רב אסף בתלמוד.

32. אמר ליה רב יעקב בר אבוא [...] חלשה דעתיה.

א. הסבר במילים שלך את השאלה ששאל רב יעקב את אביי. (3 נקודות)

ב. מהי תשובתו של אביי? (3 נקודות)

ג. מהו הנימוק של אביי לתשובתו? (2 נקודות)

33. רבי טרפון הוה ליה ההיא אמא [...] בפניך לים, ולא הכלמתה.

א. "רבי טרפון... נחתת עלויה".

כתוב את הסיפור במילים שלך. (3 נקודות)

ב. מה אמרו חכמי בית המדרש לרבי טרפון לאחר שהתרברב לפניו על הדרך שהוא מכבד את אימו? (3 נקודות)

ג. לדעתך, מה קשה יותר ליישם – דרך ההתנהגות של רבי טרפון כלפי אימו או הדוגמה שמביאים חכמים?

הסבר את תשובתך. (2 נקודות)

34. מיומנות והבנה

לפניך קטע מתוך שו"ת (שאלות ותשובות) של הרב אליעזר מלמד. קרא אותו וענה על סעיפים א-ב

שאלה: אם דורשת מבנה בן ה־17 ללבוש סוודר ביום קיץ חם מתוך דאגה מופרזת שמא יתקרר. האם חובה עליו לשמוע

בקולה ולשים עצמו ללעג וקלס בעיני חבריו?

תשובה: כיוון שהוא כבר עבר את גיל בר המצווה, הרי שהוא עצמאי, ובכל מה שקשור לחייו האישיים אינו חייב לשמוע

בקול הוריו. אומנם כל עוד הוא מתגורר אצל הוריו, עליו להתחשב מאוד בבקשותיהם, אולם כאשר מדובר בבקשה מוזרה

ולא מובנת – אינו חייב לשמוע לה. אומנם אם ישמע בקולה – יקיים מצווה, אבל אין עליו חובה לשמוע. ואין בזה

ביטול מצוות "מורא הורים", כי עיקר המורא הוא שלא לפגוע בכבודם, אבל אין חובה לציית להם בדברים שנוגעים לחייו

האישיים.

(מעובד על פי: **אתר ישיבה**)

א. על פי הרב מלמד, באילו מקרים הבן חייב להיענות לבקשת אימו, ובאילו מקרים הוא אינו חייב? (3 נקודות)

ב. לדעתך, האם דעתו של הרב מלמד דומה לדעות המוצגות ב**סוגיה ה'**? הסבר את תשובתך. (2 נקודות)

סוגיה נ: תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף ל, ע"ב

אם בחרת בסוגיה זו, עיין בסוגיה ו שבנספח, וענה על שש השאלות 35-40.

35. **א.** באיזה סדר מסדרי המשנה נמצאת מסכת קידושין? (2 נקודות)

ב. כתוב את שמותיהם של סדרי המשנה האחרים. (3 נקודות)

36. **ללמדו אומנות מנלן [...]** ללמדו תורה, כך חייב ללמדו אומנות.

א. הסבר את שאלת הגמרא: ללמדו אומנות מנלן? (3 נקודות)

ב. ציין על מה מתבסס חזקיה בתשובתו על שאלה זו. (3 נקודות)

ג. באיזו מילה מתמקד המדרש? היעזר ברש"י ד"ה "ראה חיים". (2 נקודות)

37. על פי חזקיה, הסבר כיצד לומדים מן הפסוק שחובת האב ללמד את בנו אומנות. בתשובתך הבא את שתי הפרשנויות.

(6 נקודות)

38. **ויש אומרים [...]** חיותיה הוא.

הסבר את השאלה ואת התשובה. (6 נקודות)

39. **רבי יהודה אומר [...]** איכא בינייהו דאגמריה עיסקא.

א. מהו ההבדל בין דברי רבי יהודה ובין דברי חכמים שעל פיהם האב מצווה ללמד את בנו אומנות?

היעזר ברש"י ד"ה "עיסקא". (6 נקודות)

ב. הסבר את הטעם של רבי יהודה. (4 נקודות)

40. **מיומנות והבנה**

לפניך קטע מתוך ספר "המקנה" שכתב הרב פנחס הלוי הורביץ במאה ה-18. קרא את הקטע וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.

"גם באישה, כיון שחייב להשיאה, חייב נמי [גם] ללמדה אומנות [...]. ואף דבעלה חייב במזונותיה, מכל מקום במה

תתפרנס אם תתאלמן או תתגרש?"

("המקנה", מסכת קידושין דף ל, ע"ב)

א. היו שחשבו שהבת אינה צריכה ללמוד מקצוע.

הסבר מדוע חשבו כך. (2 נקודות)

ב. (1) מהי עמדתו של הרב פנחס הורביץ בענין זה?

(2) האם אתה מסכים עם עמדה זו? הסבר את תשובתך.

(3 נקודות)

פרק שני — שאלות קצרות מן היחידה הורים וילדים (10 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 41-42.

41. **א.** מה קובעת תקנת אושא בנוגע למזונות הילדים? (5 נקודות)
- ב.** הצג מקרה אחד מן הגמרא שלומדים ממנו שהתקנה לא יושמה. (5 נקודות)
42. שפחתו של רבי ראתה אדם מכה את בנו הבוגר, והיא אמרה שיש לנדות אדם זה.
- א.** מי היה רבי? (2 נקודות)
- ב.** הסבר כיצד לדעת השפחה הפסוק "לפני עֵוֹר לא תֵּתֵן מַכְשֵׁל" קשור למעשה של האב. (5 נקודות)
- ג.** האם אתה מסכים עם העמדה של השפחה? נמק. (3 נקודות)

בהצלחה!

סוגיה א: משנה, מסכת שביעית, פרק י', משנה ט'; תלמוד בבלי, מסכת גיטין, דף לז, ע"ב

משנה מסכת שביעית, פרק י' משנה ט:

1. המחזיר חוב בשביעית
- רוח חכמים נוחה ממנו.

תלמוד בבלי מסכת גיטין, דף לז עמוד ב:

2. תנן התם: המחזיר חוב לחבירו בשביעית - צריך שיאמר לו: "משמט אני".
ואם אמר לו: "אף על פי כן" - יקבל הימנו; שנאמר: "וזה דבר השמיטה" [דברים טו ב].
3. אמר רבה: ותלי ליה עד דאמר הכי.
4. איתיביה אביי: כשהוא נותן לו, אל יאמר לו: "בחובי אני נותן לך",
אלא יאמר לו: "שלי הן, ובמתנה אני נותן לך".
5. אמר ליה: תלי ליה נמי עד דאמר הכי.
6. אבא בר מרתא, דהוא אבא בר מניומי, הוה מסיק ביה רבה זוזי.
אייתינהו ניהליה בשביעית, אמר ליה: משמט אני. שקלינהו ואזל.
7. אתא אביי, אשכחיה דהוה עציב.
8. אמר ליה: אמאי עציב מר?
9. אמר ליה: הכי הוה מעשה.
10. אזל לגביה, אמר ליה: אמטת ליה זוזי למר?
11. אמר ליה: אין.
12. אמר ליה: ומאי אמר לך?
13. אמר ליה: "משמט אני".
14. אמר ליה: ואמרת ליה "אף על פי כן"?
15. אמר ליה: לא.
16. אמר ליה: ואי אמרת ליה "אף על פי כן" - הוה שקלינהו מינך;
השתא, מיהת, אמטינהו ניהליה ואימא ליה: "אף על פי כן".
17. אזל אמטינהו ניהליה ואמר ליה: "אף על פי כן".
18. שקלינהו מיניה;
אמר: לא הוה ביה דעתא בהאי צורבא מרבנן מעיקרא.

ס"י

2. שנאמר חוב דבר השמיטה - צריך לומר דיבור של שמיטה:

3. ותלי ליה - חס היה רוצה לחזור בו, יתלנו על עץ, חס גברה ידו, עד דאמר ליה חס"פ כן:

6. כוס מסיק ציב רבא זוזי -
היה נושא בו מעות. רבא היה המלוה:

ס"י

18. אמר - רבה: לא כוס ציב דעתא
צבאי צורבא מדרבנן מעיקרא - דכוס
ליה למימר חס"פ כן:

סוגיה ב: תלמוד בבלי, מסכת בבא קמא, דף ל, ע"א

1. משנה:
המצניע את הקוץ ואת הזכוכית,
והגודר את גדרו בקוצים,
וגדר שנפל לרשות הרבים,
והזקו בהן אחרים - חייב בנזקו.
2. תנו רבנן:
חסידים הראשונים היו מצניעים קוצותיהם
וזכוכיותיהם בתוך שדותיהן, ומעמיקים להן שלושה
טפחים, כדי שלא יעכב המחרישה.
3. רב ששת שדי להו בנורא.
רבא שדי להו ברגלת.
4. אמר רב יהודה: האי מאן דבעי למהוי חסידא,
לקיים מילי דנזיקין;
5. רבא אמר: מילי דאבות;
6. ואמרי לה: מילי דברכות.

סוגיה ג: תלמוד בבלי, מסכת יבמות, דף סג, ע"ב; שולחן ערוך, אבן העזר, סימן א', סעיפים א', ג'

הבא על יבמתו פרק ששי יבמות

שיתקיים ע"י אחרים. אחרים. אע"ג
דמשמע בפרק "אע"פ"
(כמוט דף סג. וס) שנשא בתו של ר"ע.
דקאמר התם בריה של ר"ע עבדא ליה
לזן עזאי הכי – הא לאמר
בפ"ק דסוטה (דף ז:) דנשא וגירש.

ואתם פרו ורבנן. בתריה דמקוניהו
בתיב הלכך – קמו טענה פסיקא הוה.

תניא, רבי אליעזר אומר: יכיל מי שאין עוסק בפריה ורביה – באילו שופך
דמים שנאמר "שופך דם האדם האדם דמו ישפך" ובתיב בתריה "ואתם פרו ורבנן". רבי יעקב אומר: יכאילו
ממעט הדמות, שנאמר "כי בצלם אלהים עשה את האדם" ובתיב בתריה "ואתם פרו וגו'". בן עזאי אומר: באילו
שופך דמים, וממעט הדמות, שנאמר "ואתם פרו ורבנן". אמרו לו לכן עזאי: יש נאה דורש ונאה מקנים, נאה מקנים
ואין נאה דורש. ואתה – נאה דורש ואין נאה מקנים! אמר להן בן עזאי: ומה אעשה? שנפשי חשקה בתורה, אפסור
לעולם שיתקיים על ידי אחרים.

אחרים אומרים:
גורם לשכינה שתסתלק משראלי, שנאמר
"להיות לך לאלהים ולזרעך אחריד", בזמן
שזרעך אחריד – שכינה שורה, אין זרעך אחריד –
ער מי שורה, ער העצים וער האבנים?!

שולחן ערוך, אבן העזר הלכות פריה ורביה, סימן א, סעיפים: א', ג'

א. חייב כל אדם לשא אשה כדי לפרות ולרבות.
וכל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים, וממעט את הדמות, וגורם לשכינה
שתסתלק משראלי.
ג. מצוה על כל אדם שישא אשה בן י"ח, והמקדים לשא בן י"ג, מצוה מן המבחר, אבל
קדם י"ג לא ישא דהוי פזנות. ובשום ענין לא יעבר מעשרים שנה בלא אשה.
ומי שעברו עליו כל שנה ואינו רוצה לשא, בית דין כופין אותו לשא כדי לקיים מצות
פריה ורביה. ומיהו, אם עוסק בתורה וטרח בה, ומתירא לשא אשה כדי שלא יטרח
במזונו ויתבטל מן התורה מתיר להתאחר.

הגה: ובזמן הזה נהגו שלא לכף על זה. וכן מי שלא קיים פריה ורביה וכא לשא אשה
שאינה בת בנין, כגון עקרה וזקנה או קטנה, משום שחושש בה או משום קמון שלה, אף
על פי שמדינת היה למחות בו, לא נהגו מכמה דורות לדקדק בענין הזווגים. ואפילו בנשא
אשה ושהה עמה עשרה שנים לא נהגו לכף אותו לגרשה, אף על פי שלא קיים פריה
ורביה, וכן בשאר עניני זווגים (ריב"ש סימן ט"ו), ובלבד שלא תהא אסורה עליו.

סוגיה ד': תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף טז, ע"ב

טז ע"ב האשה שנתארמלה פרק שני בתובות

כיצד מרקדים — מה אומרים לפניו.
 כמות שהיא — לפי יופיה וחשיבותה מקלסן אותה. חסודה — חוט של
 חסד משוך עליה. מכאן אמרו — מדברי גית הלל שאמרו שנחנה. תהא דעתו
 של אדם מעורבת עם הבריות — לעשות לאיש ואיש כדלוגו. משרו =
 משורר. לא כחל — אינה לריסה כחל. ולא שרק = נבע המאדים את
 הפנים. פירכוס = קליעם שיער. זו לא
 כחלה ולא שרקת ולא פירכסה והרי היא
 יעלת חן.

תנו רבנן: 'פיצד מרקדין לפני הפלה? בית
 שמאי אומרים:

פלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: פלה נאה
 וחסודה. אמרו להן בית שמאי לבית הלל: הרי
 שהיתה חגיגת או סומא, אומרים לה "פלה נאה
 וחסודה"? והתורה אמרה "מדבר שקר תרחק!"
 אמרו להם בית הלל לבית שמאי: לדבריכם, מי
 שלקח מקח רע מן השוק — ישבחנו בעיניו או
 יגננו בעיניו? הני אומר — ישבחנו בעיניו. מכאן
 אמרו חכמים: "לעולם תהא דעתו של אדם
 מעורבת עם הבריות. כי אתא רב דימי אמר: הכי
 משרו קמי פלתא במערבא: "לא כחל ולא שרק
 ולא פירכוס, ויעלת חן". כי סמכו רבנן לרבי יירא
 שרו ליה הכי: "לא כחל ולא שרק ולא פירכוס
 ויעלת חן".

תוספות

כלה כמות שהיא — ואם יש בה מוס
 — ישתקו, ולא ישבחוה. אי נמי —
 ישבחוה בדבר נאה שיש בה, כגון בעיניה
 או בדיה, אם הם יפות. ובית הלל
 אומרים: ישבחוה לגמרי, דכשמוכרין
 מה שיש בה לשבח — מכלל דשאר לגמרי.
 ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו — ובית
 שמאי סברי: אף על גב
 דישבחו בעיניו — אין להם לחכמים
 לתקן לתוקיק לומר שקר, דהתורה
 אמרה "מדבר שקר תרחק".

סוגיה ה: תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף לא, ע"א-ע"ב

לא ע"א האשה נקנית פרק ראשון קדושין

פסיוני — עוף חשוב ושמן, מין שיר נמדבר. וטורדו מן העולם שנענש עליו, שמראה לו לרומ עין סעודה. ויש מטחינו בריחים — שהיא מלאכה קשה. ומביאו לעולם הבא — שמכבדו בדברי דברים טובים ונחומים, והמלאכה ממיל עליו כלשון רעה, מראה לו לזרע השעה, שאין יכולין להתפרנס אלא ביגיעה זו. ובגמרת ירושלמי גרס מעשה בשניהם: מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו פסיוני, פעם אחת אמר לו אביו: מאין לך כל אלה? אמר לו: סבא מה איכפת לך? טחון ואכול, כלומר לעוס ואכול, הראהו שקשה לו. ושוב מעשה באחד שהיה טחון בריחים, והיה לו אב זקן ושלם המלך נשכר אביו לבא לעבודת המלך, אמר לו בנו: אבא טחון ואלי אלך לעבודת המלך שאין לה קצנה. חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו — ואפילו הכי כי הוה קרי רבי אבהו אבנא, היה אבימי רץ ופוחם לו, ואינו מניח לאחד מבניו לילך. אין אין — אפתח אפתח. איסתייעא מילתא — בעודו נחין לפניו, שהבין במדרש מזמור אחד שנכספר מהלים שלא היה מבין בו קודם לכן לדורשו. יש מפרשים שמקרא זה לבדו דרש: "מזמור לאסף אלהים באו גרס בנחלתך" וגו' — קינה לאסף מיצעי ליה דרש כך: שאמר אסף שירה על שילה הקדוש כדון הוא חמחו בעצם ואזנים שזכיתו, וממון כך הותר פליטה ישראל, שאלמלא כך לא נשמיר משונאי ישראל שרד. וכן הוא אומר "כלה ה' את חמחו יצא אש בנין" (איכה ד). כגון אנא — שאני אהבו לאבי וקירי לאמי, ועושין לי זאת, מה מעשה? כיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה — אם מקבל ממנו עבודה.

תני אבימי בריה דרבי אבהו: י"ש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם, ויש מטחינו בריחים ומביאו לחיי העולם הבא. אמר רבי אבהו: כגון אבימי ברי קיים מצות כיבוד. חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו, וכי הוה אתא רבי אבהו קרי אבא, רהיט ואזיל ופתח ליה, ואמר: אין, אין, עד דמטאי התם. יומא חד אמר ליה: אשקין מיא. אדאיתי ליה נמנם, גחין קאי עליה עד דאיתער. איסתייעא מילתיה ינדרש אבימי "מזמור לאסף". אמר ליה רב יעקב בר אבבה לאפיי: כגון אנא, דעד דאחינא מבי רב, אבא מדלי לי כסא, ואמא מזגה לי, היכי איעביד? — אמר ליה: מאמך — קביל, ומאבוק לא תקבל, דכינן דבר תורה הוא חלשה דעתיה. ירבי טרפון הוה ליה ההיא אמא, דכל אימת דהות בעיא למיסק לפוריא גחין וסליק לה, וכל אימת דהות נחית — נחתת עליה. אתא וקא משתבח בי מדרשא. אמרי ליה: יעדין לא הגעת לחצי כיבוד. "כלום זרקא ארנקי בפניך לים ולא הקלמתה?"

יש מאכיל לאביו פסיוני — פירוש: עוף חשוב, והיינו מין שליו שיש במדבר. וטורדו מן העולם — פירוש: שנענש עליו, שמראה לו צר עין על סעודתו. ויש מטחינו בריחים, שהיא מלאכה קשה, ומביאו לחיי העולם הבא — שמכבדו בדברים טובים ונחומים. ובגמרת ירושלמי (פאה פרק ראשון) גרסין מעשה בשניהם; מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו פסיוני, פעם אחת אמר לו אביו: מאין לך כל אלה? אמר לו: סבא, מאי איכפת לך? עד דטחון ואכול, כלומר לעוס ואכול, כעין כלבים דמדשין ואוכלים. אם כן הראהו שקשה עליו. ושוב מעשה באחד שהיה טחון בריחים, ואב זקן היה לו, ואתא ציווי לטוחנין, פירוש: מצות המלך בשביל אביו, לבא לעבודת המלך. אמר לו בנו: טחון, ואני אלך תחתיד לעבודת המלך שאין לה קצבה, אם לכיוונך — טב לך, ואם למלקי — טב לך.

לעבודת המלך. אמר לו בנו: טחון, ואני אלך תחתיד לעבודת המלך שאין לה קצבה, אם לכיוונך — טב לך, ואם למלקי — טב לך.

סוגיה ו': תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף ל, ע"ב

ל ע"ב האשה נקנית פרק ראשון קדושין

ראה חיים.
אומנות שחמיה צו עם אשה מקיש
אומנות לאשה: אם אשה. "האומר
כאן אשה ממש היא כשם שמנינו
שחייב אדם להשיאו אשה כך חייב
כו': מאי בינייהו. מאי קא מוסיף
ר' יהודה: עיסקא. אם למדו סמורה
לת"ק הרי למדו חיים לרבי יהודה
דאמי לטעמא אומנות דוקא דכמה
פעמים שאין לו צמח לעשות סמורה
ועומד ומלסטס:

"ללמדו אומנות" "מנלן? אמר חזקיה: דאמר קרא
"ראה חיים עם אשה אשר אהבת"; "אם אשה ממש
היא, כשם שחייב להשיאו אשה – כך חייב ללמדו
אומנות." "אם תורה היא, כשם שחייב ללמדו תורה
– כך חייב ללמדו אומנות." "ויש אומרים אף להשיטו
בנהר" "מאי טעמא – חיותיה הוא. רבי יהודה אומר
"כל שאינו מלמדו אומנות מלמדו ליסטות". ליסטות
סלקא דעתך? ! אלא "באילו מלמדו ליסטות". – מאי
בינייהו? – איבא ביניהו דאגמריה עיסקא.